

Näringslivets Internationella Råd (NIR)

Remissvar på Promemoria om ett nytt finansieringsinstrument för samhällsnyttiga och utvecklingsfrämjande projekt i låg- och lägre medelinkomstländer

Sammanfattning

Näringslivets Internationella Råd (NIR) välkomnar att regeringen föreslår nya finansieringsverktyg som kan främja fler hållbara samhällsnyttiga projekt i låg- och medelinkomstländer och stärka svenska företags konkurrenskraft. Särskilt välkommet är det då just dessa länder¹ är i vårt fokus.

De ekonomiska effekter av pandemin var särskilt allvarliga i tillväxtekonomier där inkomstförluster orsakade av pandemin förvärrade redan existerande ekonomiska bräckligheter. Fattigare länder har otillräckliga resurser och svårt att få överkomligt lån för investeringar. Många riskerar, eller befinner sig i betydande skuld nöd. Rysslands invasion av Ukraina och Mellanösternkonflikten: ekonomisk stress i form av högre energi- och råvarupriser, störningar i leveranskedjor och inflation i kombination med lägre tillväxt och ökad volatilitet på finansmarknaderna förvärrar situationen. Aktörer med lite eller inget fokus på hållbarhet, miljön och/eller rättvisa vinner mark i låg- och medelinkomstländer genom lån och investeringar inom infrastruktur och industri. Analysen att Sverige inte kan förhålla sig passivt i denna situation är korrekt och initiativet att bredda verktygslådan med ett nytt finansiellt instrument som motvikt till ovan krafter och säkra att svenska bolag kan hävda sig även i låg- och medelinkomstländer där det är svårt att konkurrera med pris är välkommet.

Den springande frågan blir därmed att säkra att det föreslagna instrumentet blir internationellt konkurrenskraftigt. Många länder utvecklar just nu nya mjuka finansieringsinstrument med biståndsmedel. Om det nya finansieringsinstrumentet utformas med en för snäv träffbild finns en risk att det inte blir internationellt konkurrenskraftigt och därmed inte får önskad effekt.

¹ South Africa, West Africa, Angola, Pakistan, Egypt, Philippines, Vietnam, Algeria, Nigeria, Peru, Brazil, Argentine, Indonesia, Colombia, Ethiopia, Zambia, Uganda, DRC, Bangladesh, Iraq, Tanzania, Kenya, Mozambique, Ukraine, Thailand, Bolivia and Ecuador.

Begränsningar

- enbart hanterar räntekostnader via fast ränta
- krav på privat kreditinstitut och en offentlig motpart
- endast tillämbart i länder där EKN är öppna för garantigivning

Upplägget riskerar exkludera många potentiella kunder och projekt i låg och lägre medelinkomstländer. Samtidigt ställs andra villkor som demokrati² och samhällsnytta utan att tydliga kriterier anges. Detta riskerar att göra träffbilden för projekt och länder där instrumentet kan användas snäv. Det är svårt att på rak arm komma på länder och projekt som skulle passa som hand i handske med risken att man under pilotfasen förlorar värdefull tid. Projektcykeln för samhällsnyttiga och utvecklingsfrämjande projekt i låg- och lägre medelinkomstländer kan många gånger vara lång och risken är därför att den operationella tillämpningen kan komma att dröja.

Ställningstaganden

1. Räntevillkoren

Förslaget innebär att nyttja biståndsmedel för att det svenska exportfinansieringssystemet ska kunna ställa ut exportfinansiering till lägre fast ränta till projekt i låg- och medelinkomstländer. Biståndsmedel ska endast beviljas om SEK, via ett administrerande privat kreditinstitut, beviljar en exportkredit till fast ränta (en så kallad CIRR-kredit).

Ökade räntekostnader de senaste åren är en utmaning i en hel del projekt och länder. Samtidigt är räntekostnaderna idag på en relativt normal nivå sett till risken. Ett minst lika stort problem är oförmågan att klara förskottsbetalningar givet OECD:s nya krav vilka stoppar upp strategiska projekt, exempelvis i energisektorn (till exempel inom Världsbankens initiativ Mission 300 i Afrika).

Det är förståeligt att fast ränta är att föredra för att skapa förutsägbarhet gällande budgetförutsättningar samtidigt föredrar många kunder till exempel inom sektorer som gruv- och telekom rörlig ränta. Begränsningen att verktyget låses till lån med fast ränta innebär en begränsning av tillämpbarheten.

- Förslagets paragraf 4 rörande kraven att instrumentet enbart ska kunna erbjuda en exportkredit med lägre fast CIRR-ränta justeras och att instrumentet görs mer flexibelt. Fast lägre ränta löser inte finansieringsproblematiken i alla projekt, och

² Internationell ranking av demokrati sker enligt gradvis skala från bristfällig demokrati, hybrid men valdemokrati till demokratiska framsteg.

riskerar därför att inte vara konkurrenskraftigt. Ett flexiblere instrument med mandat att också föreslå andra exportfinansieringslösningar i kombination med biståndsmedel utifrån kundens och projektets behov skulle öka konkurrenskraften.

2. Kravet om ett privat kreditinstitut som arrangör

Många svenska företag agerar själva långgivare via internbank (Treasury). Frågan blir då om/hur det föreslagna finansieringsverktyget skulle kunna komma detta segment av bolag, kunder till gagn?

- Förslagets paragraf 5 rörande kraven att krediten ska arrangeras och administreras av ett privatägt kreditinstitut behöver förtydligas gällande vad som avses med "privatägt kreditinstitut"

3. Kravet om statlig motpart

Förslaget anger att mottagaren måste vara en statlig enhet (regering, departement, myndighet eller annat offentligt organ) till exempel ett finansdepartement eller en offentlig kund. Stora samhällsnyttiga och utvecklingsfrämjande projekt i låg- och lägre medelinkomstländer genomförs ofta av statliga bolag. Även privata aktörer kan investera i samhällsnyttiga och utvecklingsfrämjande projekt inom till exempel telekommunikation som ofta är en avreglerad sektor liksom gruv-, avfall. Samhällsnyttiga och utvecklingsfrämjande projekt kan genomföras av privata kunder utan statlig part och offentlig upphandling. I vilket scenario skulle denna typ av projekt kunna komma på fråga för det nya finansieringsinstrumentet?

- Överväg om/när/hur privata projektägare ska kunna omfattas om investeringen projektet har en tydlig samhällsnytta och i övrigt bidrar till alla de krav som föreslås.

4. Möjligheten att använda instrumentet för att möjliggöra exportkrediter i låg och lägre medelinkomstländer som idag är stängda för EKN

Enligt promemorian kan biståndsmedel endast beviljas i samband med en exportkredit och en exportkreditgaranti. Många statliga motparter i biståndsberättigade länder faller därmed i dagsläget utanför tillämpningen av det föreslagna instrumentet endera pga. en ohållbar skuldsituation eller pga. att EKN nått sin limit. Detta riskerar att utestänga många av de projekt där instrumentet skulle vara särskilt attraktivt; exempelvis större energisektorinvesteringar i Angola, Zambia, Mocambique för att nämna några länder.

- Önskvärt skulle vara att överväga om/hur denna kategori av länder med stor infrastrukturskuld i kombination med skuld kris skulle kunna gynnas av det nya instrumentet.

5. Avsaknad av kriterier kring demokrati och samhällsnytta

Enligt förslaget ska projekt med stater eller aktörer som är icke-demokratiska, saknar demokratisk reformvilja eller motverkar den regelbaserade världsordningen inte omfattas av instrumentet. Det framgår dock inte av förslaget av vem/hur denna bedömning kan göras. Tydlighet behövs kring vilka kriterier och källmaterial som kommer att ligga till grund för bedömningen. Otydlighet kring kriterier och vilka länder som exkluderas innebär svårigheter för företag att förstå när de kan vända sig till EKN och mer långsiktigt att tolka vilka länder de bör försöka utveckla projekt.

Tydlighet behövs också kring bedömningen av vad som utgör ett samhällsnyttigt projekt, samt hur prioriteringen mellan olika projekt som söker finansiering ska göras och av vilken myndighet, om detta ska göras av Sida eller EKN liksom i vilka fall riksdagen och Utrikesutskottet ska involveras. Otydlighet kring tillämpbarheten i olika geografier innebär att värdefull tid riskerar gå förlorad under pilotfasen.

- Förslaget bör förtydligas gällande kriterier och process för bedömning av samhällsnytta, demokratiskt statsskick, demokratisk reformvilja, motverkan mot den regelbaserade världsordningen, samt när projekt anses vara av särskild vikt.
- Tydlighet behövs även gällande hur olika projekt bedöms gentemot varandra, eftersom antalet projekt under pilotprogrammet kommer att vara begränsat givet beloppsbegränsningen.

6. Kombinera instrumentet med Team Sweden:s övriga biståndsfinansierade instrument

Det nya finansieringsinstrumentet kommer att behöva "takta" med övriga verktyg för projektförberedande och projektunderstödjande insatser som Swedfund Project Accelerator och NIR:s Sustainability Impact Accelerator som syftar till att säkra att internationella långivares standarder för hållbarhet kan uppfylls. Stora projekt innebär att människor och miljö påverkas och denna påverkan behöver minimeras och skötas enligt IFC Performance Standards och UN Guiding Principles for Business and Human Rights. Team Sweden bör därför uppmuntras att säkra att dessa verksamheter är resurssatta för att kunna hantera den ökade efterfrågan som det nya finansiella instrumentet kommer att generera.

Goda erfarenheter finns från de senaste årens närmare samarbete kring samhällsnyttiga och utvecklingsfrämjande projekt i låg- och lägre medelinkomstländer till exempel det stora järnvägsprojektet Standard Gauge Railway i Tanzania. Kombinationen av exportfinansiering, biståndsfinansierat stöd och teknisk assistans genom NIR och Swedfund, för att verka för hållbarhet i upphandling och säkerställa hållbarhet och bidrag till fattigdomsbekämpning. Dimensioneringen av de verksamheter som skulle understödja tillämpningen av det nya finansiella instrumentet bör därför ses över i ljuset av förslaget.

- Överväg analys av hur det nya instrumentet kan/bör/ska kombineras med förstudier genom Swedfund:s Project Accelerator samt kapacitetshöjande insatser genom NIR:s Sustainability Impact Accelerator